

GÖTEBORGS UNIVERSITET
LITTERATUR, IDÉHISTORIA OCH RELIGION

Gud och människa

— Gudsbild och människosyn i två barnbiblar

God and man

— Images of God and anthropology in two Bibles for children

Elin Hultgren

Termin: Vt 2015

Kurs: RKS310 Religionskunskap för
blivande lärare, 15 hp

Nivå: Kandidat

Handledare: Wilhelm Kardemark

Abstract

The thesis/dissertation intends to examine how God and man are portrayed in two (different) children's bibles. This is then analyzed with a narratological framework. The empirical material is based on *Bibel för barn* (1995) and *En vän från himlen* (2013) where the first is the most well-known and the latter is one of the most recently published children's bibles. Since they are both an interpretation of the *Bibel 2000* this will be included in the analysis to emphasize the transformation of the text. In order to analyze the material a few different characters have been included and these are based on the story of the birth of Jesus along with the story of Abraham and Sara. The analysis is partially based on the specifics of the characters and fabular where the aim is to compare them. This concludes in a discussion regarding both stories. The results reveal the differences among the children's bibles as well as the differences between *Bibel 2000* and them. *En vän från Himlen* (2013) differentiates itself by its round characters "round", which is applicable to the esthetics of both man and God.

Sökord

Barnbibel, Gudsbild, människosyn, narratologi

Innehållsförteckning

Gud och människa	1
— Gudsbild och människosyn i två barnbiblar	1
Abstract	2
Sökord	2
1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Teori och metod— Narratologi	6
1.2.1 Den narratologiska verktygslådan för karaktärer	7
1.3 Material och urval	9
1.4 Tidigare forskning	9
1.4.1 Barnbiblar	9
1.4.2 Barnbibeln som barnbok	11
1.5 Disposition	12
1.6. Barnbibelns bakgrund	12
2. Barnbiblarna	14
2.1 Bibel för barn	14
2.2 En vän från himlen	14
2.3 Jesus födelse och Abraham och Sara	15
3. Jesus födelse	15
3.1 Fabula	15
Bibel 2000— Jesu födelse	15
Fabula	15
Bibel för barn— Jesus föds	16
Fabula	16
En vän från himlen— Barnet och stjärnan	16
Fabula	17
3.2 Jesu födelse— Karaktärer	17
3.2.1 Människa— Bibel för barn	17
3.2.2 Människa— En vän från himlen	18
3.2.3 Gud— Bibel för barn	18
3.2.4 Gud— En vän från himlen	19
3.3 Jesus födelse— Diskussion	20

3.3.1 Människa	20
3.3.2 Gud	21
3.3.3 Illustrationer	22
3.3.4 Relationen mellan människa och Gud	22
4. Abraham och Sara	22
4.1 Abraham och Sara— Fabula	22
Bibel 2000— Abraham och Sara	22
Fabula	23
Bibel för barn— Abraham och Sara	27
Fabula	27
En vän från himlen— Abraham och Sara flyttar långt bort	28
Fabula	28
4.2 Abraham och Sara— Karaktärer	30
4.2.1 Människa— Bibel för barn	30
4.2.2 Människa — En vän från himlen	31
4.2.3 Gud — Bibel för barn	33
4.2.4 Gud — En vän från himlen	33
4.3 Abraham och Sara— diskussion	34
4.3.1 Människa	34
4.3.2 Gud	35
5. Resultat	36
5.1 Hur porträtteras Gud i barnbiblarna?	36
5.2 Hur porträtteras människan i barnbiblarna?	38
5.3 Vidare forskning	39
6. Bibliografi	40
Primärlitteratur	40
Sekundärlitteratur	40
Elektroniska resurser	41
Styrdokument	41

1. Inledning

Barnbibeln är för många det första mötet med de bibliska texterna. För många är det också det enda (Dalevi, 2007 s.11). Barnbiblarnas versioner av såväl den kristna tron som av den kristna guden är alltså för många vuxna den enda bilden av Bibelns texter. Förr var barnbibelns främsta uppgifter att föra vidare kristendomens budskap och att uppfostra och skapa moral hos sina unga läsare. Berättelser skulle läsas utantill och barnen skulle få en tydlig bild över rätt och fel. Så är det inte längre. Precis som Bibeln, som idag räknas som en litterär klassiker och dyker upp på flera listor över böcker man måste läsa innan man dör (exempelvis på BBC's lista "Top 100 Books You Need to Read Before You Die"), har barnbibeln blivit något för sig själv— utanför den kristna kontexten. Idag kan man tänka sig att de kristna berättelserna läses på samma sätt som H. C Anderssens eller Astrid Lindgrens klassiska sagor för nyfikna barnöron som lockas av det hemska, spännande och existentiella.

Trots att barnbiblar har varit viktiga komponenter i kristendomsundervisningen under lång tid, exempelvis i söndagsskolan, kyrkans barntimmar och lågstadiets religionsundervisning, och trots att barnbiblar delats ut i samband med dopdag eller en viss uppnådd ålder av Svenska kyrkan, har det inte funnits någon kontroll av barnbiblar från Svenska kyrkans håll. Svenska kyrkan har utan eftertanke och reflektion delat ut barnbiblar under årens lopp. (Ahlström, 2010, juni). Läraren, prästen och tillika barnbibelforskaren Sören Dalevi anser att detta är mer än märkvärdigt då barnbibeln, genom att för många vara den enda kontakten med kristna texter, övertar Bibelns roll som originaltext och formar därmed föreställningen om kristendomen (2007 s.286).

Vilka bilder skapar barnbibelns berättelser och illustrationer av kristendomen? Vad har valts ut att transformeras till barnberättelser i utgallringen av Bibelns texter— och kanske framförallt vad har valts bort? I den här uppsatsen kommer fokus att ligga på Gudsbild och människosyn i två barnbiblar, den populära *Bibel för barn* (Karlberg, Wernolf & Östh, 1995) och en av de senare barnbiblarna *En vän från himlen* (Eggehorn, 2012). Med hjälp av narratologiska verktyg kommer de välkända berättelserna om Jesus födelse och om Abraham och Sara ifrån respektive barnbibel jämföras sinsemellan och med *Bibel 2000's* versioner.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att synliggöra hur Gud respektive människa framställs i två barnbiblar. Frågeställningarna formuleras på följande sätt: Vilken människosyn finns i barnbiblarna? Vilken Gudsbild finns i barnbiblarna?

Genom detta är förhoppningen att till en liten del fylla det enorma tomrum som finns då det gäller forskning och analyser kring barnbiblar. Därutöver är tanken att resultatet kan vara till hjälp då det gäller religionsundervisningen. Som nämnts tidigare är barnbibeln för många den enda kristna texten som de kommer i kontakt med. Utifrån detta kan man dra slutsatsen att barnbibeln präglar den förkunskap som en del av eleverna har med sig i ryggsäcken till religionsundervisningen, och även den allmänna uppfattningen om kristendomen som religion. Då undervisningstimmarna är få och innehållet enormt är det kanske extra viktigt för lärare som undervisar i religion att vara medvetna om vad eleverna har för förkunskaper om kristendomens heliga texter för att på så sätt genom undervisning väga upp för det som barnbiblarna saknar och problematisera barnbiblarnas sätt att omtolka originaltexterna.

1.2 Teori och metod— Narratologi

I följande analys kommer narratologin vara det instrument som används. Dalevi, som återkommer under rubriken 'Tidigare forskning' använder narratologin som metod, främst utifrån Gerard Genettes terminologi (2007 s.41). Mitt användande av narratologin kommer dock skilja sig ifrån Dalevis då jag i min önskan att framförallt analysera de mänskliga karaktärerna och Gud, har valt narratologiska verktyg som främst berör karaktärerna. Nedan följer en kort, övergripande beskrivning av narratologin och sedan presenteras de delar av narratologin som kommer att användas i föreliggande uppsats.

I en historisk överblick över narratologins utveckling finner man att narratologin utvecklats och påverkats av flera olika teoretiska skolor. Gemensamt för dessa skolor är att de skiljer sig mot de läsarorienterade teorierna då de enbart ser till den faktiska texten. Först den ryska formalismen som ställde sig kritisk mot tidigare litteraturforskning då de menade att den endast var en ren innehållsanalys uppblandat med författarporträtt och historiska fakta (Vulovic, 2013 s.53). Istället för innehåll inriktade sig de ryska formalisterna på litteraturens formella aspekter. Även den nykritiska hållningen, som framförallt blev stor under efterkrigstiden, banade väg för den narratologiska metoden. Nykritiken ville genom olika metoder rikta allt fokus på den litterära texten och koppla bort yttre omständigheter (Vulovic, 2013 s.54). Under samma tid som den ryska formalismen formulerades ytterligare en teori, strukturalismen, och det är ur denna teori som man brukar säga att narratologin närmast har sitt ursprung (Tenngart, 2008 s.35). Under de senare årtiondena har den narratologiska teoribildningen särskilt sig från både strukturalismen och den ryska formalismen genom att väga in historiska, ideologiska och kulturella kontexter (Vulovic, 2013 s.55). Sammanfattningsvis kan man alltså säga att narratologin utvecklats genom formalism,

nykritik och strukturalism för att senare bryta sig loss och influeras av den tidigare litteraturforskningens aspekter att ta hänsyn till den kontext som omger ett litterärt verk, som de nämnda tre var kritiska mot.

Narratologin kan beskrivas som läran om berättandet och är först och främst en berättarorienterad teori som undersöker textens uppbyggnad och tekniker för att berätta (Nikolajeva, 2004 s.36,42). Lätt förklarar handlar den narratologiska teorin om "vilka verktyg vi använder för att berätta en historia" (Tenngart, 2008 s.43). Litterära texter bygger vanligtvis på narrativa strukturer. Narratologin har som nämnts ovan sitt ursprung i strukturalismen, men till skillnad mot strukturalismen går narratologin djupare in på textens strukturer och tar även hänsyn till de omgivande kontexter som finns kring en berättelse. Det finns flera metoder för att se strukturer i en narrativ text. Ett exempel är A.J. Greimas aktantmodell, vilken presenteras närmare i Greimas bok *Structural Semantics: An Attempt at a Method* (1966/1983). Aktantmodellen beskriver utifrån "subjekt— objekt", "avsändare— mottagare" och "hjälpare— motståndare" de mönster som Greimas menar är universella för all form av berättande (Dalevi, 2007 s.80). Då aktantmodellen enbart beskriver vad karaktärerna har för funktion i handlingsförloppet och modellen endast på det yttre planet kan analysera hur karaktärerna står i relation till varandra kommer inte denna modell vara till behjälplighet i föreliggande uppsats (Nikolajeva, 2004 s.90). Ytterligare ett exempel på en narratologisk metod, och vars upphovsman kan ses som förgrundsgestalt för narratologin, är Gérard Genettes modeller. Genette vill utifrån sina metoder fördjupa analysen av narrativa strukturer med hjälp av att dela in texten i tre nivåer. Den första nivån, *histoire*, är den nivån där själva händelsen inträffar. Den andra nivån, *récit*, är mer av en personlig nivå där karaktärernas tankar, känslor och beteenden återfinns. Slutligen på den tredje nivån, *narration*, finns berättarens röst, mer eller mindre tydlig för läsaren (Genette, 1980 s. 27). Eftersom denna uppsats framförallt inriktar sig på vilken bild av karaktärerna som ges i barnbiblarna kommer analysen främst äga rum inom Genettes andra nivå, *récit*.

1.2.1 Den narratologiska verktyglådan för karaktärer

Det finns alltså flera modeller för narratologiska analyser där *vad* som berättas och *hur* det berättas kan ses som grundläggande aspekter (Nikolajeva, 2004 s.36). Eftersom den här uppsatsen syftar till att undersöka människosyn och Gudsbild, det vill säga hur de två barnbiblarna framställer karaktärerna, har jag valt att använda mig av de narratologiska verktyg som används för att analysera litterära karaktärer, vilka jag preciserar nedan. Fördelen med narratologisk metod är att metoden på ett effektivt sätt synliggör skillnader och likheter. Genom att analysera karaktärerna på

detta sätt ges möjlighet att se hur Gudsbild respektive människosyn skiljer sig mellan de båda barnbiblarna samt hur barnbiblarnas versioner och framställningar av karaktärer skiljer sig åt mot *Bibel 2000*. Då alla barnbiblar är illustrerade och illustrationerna används som ett komplement till texten, eller ett sätt att illustrera det som sägs i texten, kommer även illustrationerna ses att som bidragande i karaktärsbeskrivningarna. I analysen av barnbiblarnas berättelser kommer följande punkter vara ledande för att nå ett resultat om hur Gud och människa framställs:

- Huvudkaraktär/ Bikaraktärer
- Karaktärernas yttre och inre egenskaper, såsom tankar, utseende och beteende.
- Hur texten framställer karaktärerna, hur ordval och formuleringar påverkar hur karaktären framställs.
- Hur illustrationerna framställer karaktärerna, genom exempelvis utseende och placering i bilden.
- Huruvida illustrationerna samspelar med texten eller ej.

Utifrån dessa punkter finns möjligheten att analysera huruvida karaktärerna är 'dynamiska' eller 'statiska', 'platta' eller 'runda' (Nikolajeva, 2004 s.108). Detta sätt att analysera karaktärer kommer framförallt synas i den avslutande delen, där ett mer övergripande resonemang förs. En 'dynamisk' karaktär är en karaktär som förändras under berättelsens gång till skillnad mot en 'statisk' karaktär som är densamma i såväl berättelsens början som i berättelsens slut. Att en karaktär är 'dynamisk' kan visa sig på två sätt, karaktären förändras kronologiskt, att hen blir äldre, eller att karaktären förändras etiskt, att hen förändras på grund av omständigheter där karaktären måste göra val som rör etik och moral (Nikolajeva, 2004 s.109). En etisk, dynamisk förändring rör alltså en 'inre' förändring och inte huruvida karaktären fått längre hår eller ej. En karaktär som beskrivs som 'rund' är en karaktär med flera egenskaper, oftast av både negativ och positiv sort och där dessa egenskaper ofta beskrivs detaljerat. En 'platt' person är den runda karaktärens motsats och porträtteras vanligtvis genom en enda egenskap. I barnböcker är det vanligt att en karaktär är antingen god eller ond, och på så sätt en platt karaktär (Nikolajeva, 2004 s.110). Som ett effektivt sätt att återberätta de olika versionerna av de bibliska berättelserna har jag valt att strukturera berättelsernas fabulor. Att strukturera fabulan är även ett gynnsamt sätt att tydligt synliggöra eventuella skillnader och likheter som finns mellan texterna, dels då det gäller berättelserna och dels då det gäller karaktärerna.

Narratologiskt brukar man skilja på 'fabula' och 'berättelse', och så kommer jag att göra även här. På så sätt införs en distinktion mellan två plan: det berättade innehållet (fabulan) och själva berättandet (berättelsen). Fabulan i denna bemärkelse är händelserna abstraherade från textens ordning, och placerade i kronologisk ordning (Dalevi, 2007 s.77).

Två saker bör man ha i åtanke då det gäller följande analys. För det första är narratologin framförallt en metod för vuxenlitteratur. Nikolajeva anser att detta är anmärkningsvärt då narrativa begrepp såsom handling, motiv och berättare är vanliga i samtalet om barnlitteratur och efterfrågar en analys huruvida dessa begrepp har samma innebörd och betydelse i barnlitteratur som de har i litteratur för vuxna (2004 s.36). För det andra bör läsaren vara medveten om att livet i allmänhet och kanske litteratur i synnerhet formas av den som läser och tolkar, och så är även fallet i den här analysen. Då man beskriver karaktärer som antingen det ena eller det andra kan detta te sig som en objektiv beskrivning, men man bör vara medveten om att analysen är en tolkning.

1.3 Material och urval

I dagens Sverige finns en mängd olika barnbiblar, i bokhandeln *Din Bok* finns hela 200 titlar under rubriken barnbiblar (personlig kommunikation 29 april 2015). Flertalet barnbiblar är skrivna för en annan nation än Sverige, och har kommit till den svenska marknaden som översättningar. Följande analys kommer att ske utifrån texterna i två barnbiblar, *Bibel för barn* (1995) och *En vän från himlen* (2013), som är två av de få barnbiblar som skrivits för en svensk publik. Urvalet är gjort utifrån dels att verken är relativt nya och dels då de enligt Svenska Kyrkans informationservice (personlig kommunikation 2 april 2015) och prästen Christopher Asker (personlig kommunikation 30 mars 2015) är vanliga barnbiblar som delas ut.

1.4 Tidigare forskning

1.4.1 Barnbiblar

Forskning om biblar riktade till barn är betydligt mer omfattande i Tyskland än i Sverige, speciellt under senare år. Till exempel Christine Reents avhandling *Die Bibel als Schul— und Hausbuch für Kinder: Werkanalyse und Wirkungsgeschichte einer frühen Schul— und Kinderbibel im evangelischer Raum* (1984) som en pionjär inom barnbibelforskning. Reent bedrev en historiepédagogisk forskning och det är antagligen på grund av Reent som barnbibeln uppmärksammades som ett försummat forskningsområde (Dalevi 2007 s.45). Dessutom finns religionspedagogen Reinmar Tschirchs forskning *Die Bibel für Kinder: Die Kinderbibel in Kirche, Gemeinde, Schule und Familie* (1995) där Tschirch i sin bok definierat tre utmärkande drag för att definiera en barnbibel. Dessa utmärkande drag är illustrationer, texturval och ett berättarspråk anpassat för barn (Dalevi 2007 s.15—16). Då dessa arbeten dessvärre inte finns översatta från

tyska har jag inte haft möjlighet att använda dem i min uppsats, annat än de delar som Dalevi diskuterar.

Det finns ett stort tomrum då det gäller forskning om biblar riktade till barn. Sören Dalevi är med hans avhandling *Gud som haver barnen kär?* (2007), en av få som genomfört en sådan forskning. I Dalevis avhandling syftar han svara på följande frågeställningar: *På vilket sätt har transformationen gjorts— har något lagts till, har något tagits bort? Vad blir den teologiska implikationen av det som lagts till eller tagits bort?* (2007 s.12). I denna avhandling utgår analysen ifrån narratologin som ”sysslar med berättelsen och dess byggstenar”, främst utifrån litteraturteoretiken Gerard Genettes terminologi (s.41) Avhandlingens material består av *Barnens bibel* (1948) och *Bibeln i berättelser och bilder* (1996), vilka Dalevi motiverar urvalet genom verkens stora spridning och höga antalet tryckta upplagor (s.14). I dessa barnbiblar är fem specifika texter utvalda för vidare analys där fokus ligger på tre teologiska teman; Gudsbild, Jesusbild och Barnsyn. De utvalda texterna analyseras utifrån berättelsens *fabula* där han plockar ut berättelsens olika händelser och placerar dem i kronologisk ordning. *Tempo* som är ett verktyg för att kunna analysera vad författaren vill poängtera i texten. *Subjekt, objekt och makt* för att beskriva projekt eller händelser i en berättelse. Slutligen *röst och fokalisering* där Dalevi diskuterar vem som ’ser’ och vem som ’pratar’.

Utifrån Dalevis analys framkommer bland annat att bibeltexter riktade till barn såväl kan ta bort eller lägga till, till den ursprungliga bibeltexten. Ett skäl till detta verkar vara för att avdramatisera delar av Bibelns berättelser. Exempelvis tar *Barnens Bibel* bort stycket där Abraham höjer kniven över sin son Isak (s. 127) och stycket om Jesus och barnen går ifrån att Jesus framförallt undervisar lärjungarna till att han istället undervisar barnen (s.160). Men likväl som det finns stora skillnader mellan *Bibel 2000* och bibeltexterna riktade till barn finns det lika stora skillnader mellan *Barnens Bibel* och *Bibeln i berättelser och bilder*. Den största skillnaden mellan *Bibel 2000* och bibeltexterna för barn menar Dalevi är berättarröstens funktion och tilltal riktat mot barn och det faktum att texterna är ”skrivna ned” för att på så vis kommunicera med barnen (s. 193). Barnbiblarnas innehåll hamnar genom detta långt ifrån den ursprungliga bibeltexten. Dalevi menar att de texter som återfinns i barnbiblar kanske framförallt bör ses som texter som visar barnsynen under en viss tid snarare än som kristna texter. Avslutningsvis diskuterar Dalevi det faktum att man tidigare i stort sett kunnat ta för givet att de kristna originaltexterna, det vill säga Bibeln och dess innehåll, varit allmänt känt men att detta numera inte är något man kan utgå ifrån (s.284). Med hänsyn till detta förändrade utgångsläge frågar sig Dalevi hur läsningen av barnbiblar kommer att påverkas, då barnbiblar trots allt transformerat originaltexten genom egna tillägg och tolkningar.

Dalevi riktar även en viss kritik mot det faktum att det inte finns i närheten lika höga krav på tryckandet av en barnbibel som en Bibel (s.289).

Efter Dalevis avhandling har forskning kring barnbiblar fått ett större fokus. Svenska kyrkan har efter Dalevis avhandling producerat flera artiklar, exempelvis ”Lydnadsteologi för olydiga barn” (Matzols, 2008, april), ”Barn har rätt till andlig utveckling” (Sjödin, 2013, september) och ”Barn och unga i fokus” (Eddebo Persson, u.å.). Dalevi utkom 2012 med ytterligare en bok, *Låt berättelsen leva! — Om barnet och BIBELN*, som även den kommer att vara en källa i föreliggande uppsats. I den här boken är det dock Bibelns originaltexter som diskuteras och inte barnbiblarnas versioner. I *Låt berättelsen leva! — Om barnet och BIBELN* diskuterar Dalevi hur vuxna kan läsa Bibeln för barn och hur man kan överbygga de svårigheter som kan uppstå i läsningen. Bokens fokus ligger därför framförallt på läsningen och inte på texterna. Här är forskningen idag, det vill säga det finns ett stort tomrum då det gäller barnbibelforskning.

Även i populärkultur har barnbiblar diskuterats, exempelvis på Aftonbladets kultursidor där Ann Charlott Alstadt (2010) diskuterar hur tre barnbiblar hanterar förmedlingen av Gud i artikeln ”Att brottas med Gud”. Alstadt drar slutsatsen att barnbiblarnas texter framförallt vill framhäva den gode guden.

Även inom universitet har detta uppmärksammat men endast på kandidatnivå. Ett exempel är Natalia Anderssons kandidatuppsats *Samme fader han dock bliver— En litteraturstudie angående gudsbilden i två barnbiblar* (2010). Utifrån sin analys kommer Andersson fram till att barnbiblar förmedlar en ”mildare, mer fadersliknande Gud [...] som är full av ljus och glädje” (2010 s. 25). Det finns uppenbart ett behov av mer forskning kring bilar riktade till barn.

1.4.2 Barnbibeln som barnbok

Inriktningen för den här uppsatsen ligger på barnbiblarnas religiösa teman och innehåll och inte på barnbiblarna som en del inom barnlitteraturgenren. Emellertid är de begrepp som används för att analysera barnbiblarna hämtade utifrån barnlitteraturforskaren Maria Nikolajeva. Hon har bidragit med flera böcker och artiklar till barnlitteraturforskningen, bland annat *Barnbokens byggklossar* (2004) varifrån metoden till den här uppsatsen är hämtad. Nikolajeva menar att då det gäller barnlitteratur går det inte att prata om dessa verk som en genre då man i så fall ignorerar ”både barnlitteraturens variation och dess dynamiska, expansiva utveckling under de senaste decennierna” (2004 s.13). Nikolajeva menar därmed även att det är svårt att definiera en barnbok (2004 s.15). Hon anser vidare att då man analyserar barnlitteratur används metoder skapade för vuxenlitteratur och efterfrågar en analysmetod specifikt för barnböcker. Ingrid Nettervik, som i sin bok *I*

barnbokens värld ger en historisk överblick över barnboken, menar att barnbiblar bör ses som 'adapterade' barnböcker då dessa är vuxenlitteratur som skrivits om till barnlitteratur (1994 s.9).

Om forskningen kring barnbiblar är eftersatt har forskningen om barnlitteratur kommit något längre, men även här efterfrågar forskare vidare studier (exempelvis Nikolajeva, 2004 s.36). Det finns en hel del litteratur och forskning att tillgå rörande barnlitteratur, men de flesta har valt att lägga fokus på enskilda verk eller specifika författare (exempelvis *Från fabler till manga* av Ann Boglind och Anna Nordenstam, 2010 och *Barnlitteraturanalyser* med redaktörerna Maria Andersson och Elina Druker, 2008). För vidare läsning angående barnlitteratur rekommenderas Lena Kårelands *Barnboken i samhället* (2013), Lennart Hellsings *Tankar om barnlitteraturen* (1999) och *En fanfar för bilderboken* (2013) med redaktörerna Ulla Rhedin, Oscar K och Lena Eriksson.

1.5 Disposition

Uppsatsen består av fem delar. Den första delen har behandlat tidigare forskning, teoretiska perspektiv, metod och material. Näst följande kapitel ger en generell beskrivning av de två barnbiblar som utgör uppsatsens analysmaterial samt en kort beskrivning över de två bibliska berättelser som valts ut. Del tre och del fyra utgörs av analysen, där de två berättelserna i barnbiblarna analyseras och diskuteras var för sig. Först berättelsen om Jesus födelse och därefter berättelsen om Abraham och Sara. Barnbiblarna analyseras först var och en för sig utifrån karaktärerna och därefter diskuteras likheter och skillnader mellan de bägge. Slutligen, i del fem, följer en slutsats baserat på hela analysdelen, det vill säga bägge barnbiblarnas versioner av de båda berättelserna, där målet är att besvara frågeställningarna. Avslutningsvis diskuteras vidare forskning.

1.6. Barnbibelns bakgrund

Utifrån Svenska Kyrkans hemsida ges inga ledtrådar till vad en barnbibel egentligen är eller vad en barnbibel bör innehålla, utan endast vilken funktion en barnbibel bör ha (Dobers & Lind, 2012 April). Till skillnad från Bibeln, som Bibelkommissionen noggrant granskar inför varje ny utgåva, är biblar riktade till barn tämligen ogranskade. I Svenska kyrkans artikel "Barn och unga i fokus" där Dalevi intervjuas ifrågasätter Dalevi Svenska Kyrkan och menar att Svenska Kyrkan under åren helt utan eftertanke och reflektion delat ut barnbiblar (Persson, u.å.).

Dalevi använder Tschirchs utmärkande punkter för en barnbibel: ett urval av bibliska berättelser, illustrationer och ett språk som är anpassat för barn (2007 s.16). Den äldsta, kända barnbibeln, utifrån de tre kriterier som beskrevs ovan, *Passional*, skrevs av Martin Luther år 1529. *Passional* innehöll ett femtiotal utvalda bibeltexter, illustrationer och var skrivet på ett enklare språk. Luther själv menade att denna 'lekmannabibel' riktade sig till barn och 'enkla människor' (Dalevi 2012 s. 7). Omkring år 1600 översattes *Passional* till svenska och blev därigenom Sveriges första barnbibel. Sedan dess har en mängd olika barnbiblar givits ut och har genom sitt urval och språk varit dokument över en viss tids barnsyn samt samhällets normer och värderingar. Anne de Fries *Barnens Bibel* som gavs ut första gången 1948, är troligtvis den mest kända barnbibeln som sålts i stora upplagor världen över.

Skolan har varit en viktig arena för läsning av barnbiblar. Under 1900—talets första hälft ansågs kristendomskunskapen vara ett av skolans absolut viktigaste ämnen. Utifrån kyrkans önskemål skulle vissa bibliska texter läras utantill. Jämsides med den allmänna skolan var söndagsskolan en skolform där en stor mängd barn deltog under 1900—talets första hälft. Då söndagsskolan växte sig allt större ökade också efterfrågan på barnbiblar, då de där var ett viktigt läromaterial, vilket antagligen är en av anledningarna till den digra utgivningen av barnbiblar under den här perioden (Dalevi, 2007 s.28). Så sent som i 1980—års läroplan (LGR 80) finns en tydligt tyngd på kristendomen och i målen för religionskursen finns exempelvis angivet vilka berättelser ur Bibeln som läraren bör förmedla. Det pedagogiska uppdraget att föra vidare bibeltexter till nya generationer delades alltså tidigare av skola och kyrka (Dalevi, 2012 s.32). I dagens skola har religionskunskapen som skolämne fått allt mindre prioritet— allt mer stoff som ska hinnas med under färre klocktimmar. Den starka kristendomspräglan som tidigare fanns har fått ge vika för att passa för det globala och mångkulturella samhället. Barnbibeln som material förekommer fortfarande som en del av undervisningen, framförallt under grundskolans tidigaste år. Att det numera är upp till den enskilda läraren huruvida man vill använda sig utav barnbibeln, eller bibeltexterna överhuvudtaget i undervisningen, har lett till att det i allt högre utsträckning är kyrkan självt som bär ansvaret av spridningen av bibeltexter till nya generationer. (Dalevi, 2012 s.32—33). Idag finns det en stor mängd barnbiblar men "ingen är speciellt utvald eller sanktionerad för bruk i Svenska kyrkan" (Ahlström, 2010 juni) utan det är istället upp till varje enskild församling att välja vilken barnbibel som bör delas ut (personlig kommunikation, Svenska Kyrkans informationsservice, 31 mars 2015).

2. Barnbiblarna

2.1 *Bibel för barn*

Bibel för barn (1995) är en tolkning av *Bibel 2000s* texter och är den första helsvenska barnbibeln som givits ut. *Bibel för barn*, som är en vanlig utdelningsbok och som har sålts i stora mängder, har för avsikt att följa den ursprungliga handlingen och följer i stort sett originaltexten helt (Warnquist, 2011 15 november). Boken är skriven av Karin Karlberg, Inga Wernolf och Lisa Östh med illustrationer av barnboksillustratören Ulf Löfgren. Målgruppen för boken är barn mellan sex och tio år.

Bibel för barn är kronologiskt uppbyggd, det vill säga den börjar med skapelseberättelsen och avslutas med hur lärjungarna reser runt och berättar om Jesus. Boken är tydligt uppdelad i två delar — Gamla och Nya testamentet. Delarna har inga inledande texter utan börjar direkt med en ny berättelse. Handlingen är episodisk, det vill säga “enstaka händelser eller episoder [hålls] ihop av samma personer, miljöer eller motiv” (Nikolajeva, 2004 s.58). Episoderna är korta och illustrerade med minst en bild. Språket i *Bibel för barn* är väldigt enkelt med korta, kärnfulla meningar. Handlingen går framåt framförallt genom händelser och dialoger.

2.2 *En vän från himlen*

En vän från himlen (2013) blev till efter en efterfrågan från ärkebiskop Anders Wejryd som efterlyste en barnbibel där Bibeln återberättades “på ett nytt och annorlunda sätt för barn” (Bengtsson, u.å.). Författaren och psalmpoeten Ylva Eggehorn fick uppdraget att tillsammans med illustratören Tord Nygren skapa en barnbibel riktad till barn mellan fem och tio år (Sjödin, 2013).

Det som särskiljer *En vän från himlen* tydligast är dess uppbyggnad. Till skillnad mot *Bibel 2000* och *Bibel för barn* är *En vän från himlen* inte kronologisk. Boken är uppdelad i tre delar där varje del börjar med en kort inledande text som sätter in delen i en kontext:

Första delen handlade om när Jesus kom som en vän från himlen. Andra delen handlade om det som hänt innan han kom. Tredje delen är berättelsen om himmelriket på jorden, om hur Jesus gör allt för att visa hur mycket Gud älskar alla människor och bryr sig om dem (Ur *En vän från himlen* s.159).

I bokens första del handlar berättelserna om Jesus uppväxt. Först i bokens andra del möter läsaren skapelseberättelsen och andra berättelser ur gamla testamentet, då med inramningen att det är berättelser som Jesus får höra runt elden på kvällarna under hans och lärjungars långa färder. I bokens tredje och sista del återvänder berättelsen till Jesus. Denna del handlar om hur Jesus

korsfäst, dör och återuppstår. *En vän från himlen* avslutas med hur lärjungen Petrus blir vän med Cornelius— trots att han är romare och inte jude— och “där började Guds rike växa i Caesarea” (s. 204).

En vän från himlen har ett enkelt språk med minst en illustration på varje uppslag. Berättelserna förs framåt framförallt genom händelser men då och då gör sig berättaren synlig, då som en allvetande berättare, det vill säga en berättare som kan ”se” olika personers tankar och ”vet allting” (Nikolajeva, 2004 s.149). Ibland lämnar berättelsen själva handlingen och talar direkt till läsaren genom exempelvis geografiska eller historiska fakta såsom “[p]å hennes språk lät det ungefär såhär: Jeshua. Det betyder ’Gud räddar’ eller ’Gud befriar’” (s.12).

2.3 Jesus födelse och Abraham och Sara

I analysen kommer fokus ligga på de karaktärer som finns med i två utvalda berättelser: berättelsen om Abraham och Sara ifrån Gamla testamenten och berättelsen om Jesus födelse i Nya testamentet. Att just dessa texter är utvalda beror på att de representerar några av de mest kända bibeltexterna: Jesus födelse som är anledningen till julfirandet och Abraham som är en viktig ikon och stamfader. Eftersom *Bibel för barn* inrymmer flera händelser inom samma kapitel än vad *En vän från himlen* gör, kommer inte uppdelningen att ske utifrån kapitlen. Vad som är en berättelse i det här sammanhanget kommer istället bestämmas av handlingarna och handlingarnas slut. Berättelsen om Jesu födelse börjar därför med resan till Kanaan och slutar med att herdarna återvänder till ängen från stallet. Berättelsen om Abraham och Sara börjar med resan ut ur Ur och avslutas innan Isak är giftasmogen.

3. Jesus födelse

3.1 Fabula

Bibel 2000— Jesu födelse

Då Lukas är den enda av evangelisterna som berättar omfattande om Jesus födelse— Matteus nämner bara Jesu födelse med en mening och de andra två evangelisterna inte alls— är fabulan nedan hämtad utifrån Lukasevangeliet. Berättelsen om Jesu födelse får ungefär en sida utrymme i *Bibel 2000 (Luk 2:1—2:21)*

Fabula

1. Kejsare Augustus utfärdar en förordning om att hela världen skulle skattskrivs.
2. Josef beger sig till Betlehem tillsammans med Maria, sin trolovade som väntade barn.
3. Maria föder en son, som hon lägger i en krubba.

4. Herrens ängel uppenbarar sig framför några herdar.
5. Ängeln talar till herdarna.
6. Plötsligt var där tillsammans med ängeln en stor himmelsk här.
7. Herdarna hittar Maria och Josef och det nyfödda barnet i krubban.
8. Herdarna berättar vad ängeln sagt om barnet.
9. Efter åtta dagar omskärs pojken och döps till Jesus.

Bibel för barn— Jesus föds

I *Bibel för barn* berättas om Jesus födelse på tre sidor under rubriken ”Jesus föds”. Texten illustreras av sammanlagt tre bilder, där en skildrar stallet med Maria som ammar Jesus med Josef vid sidan och djuren i bakgrunden, en bild föreställer en ängel med en stjärna och får i bakgrunden och den sista visar tre herdar som tittar på Jesus i krubban och Maria och Josef i bakgrunden.

Fabula

1. Kejsare Augustus i Rom befäller att alla människor i hans rike ska betala skatt.
2. Josef måste gå till Betlehem för att skattskrivna sig, tillsammans med Maria. Maria skulle snart föda sitt barn.
3. I Betlehem är värdshuset redan fulla. Josef och Maria får bo i stallet.
4. När de är där, är tiden inne för Maria att föda. Hon föder sin son och lindar honom och lägger honom i en krubba.
5. Herdar vaktar på en äng utan för Betlehem. En ängel står framför dem. Ängeln talar till dem.
6. Plötsligt fanns där en stor skara änglar som sjunger en lovsång till Gud.
7. Herdarna går in till Betlehem.
8. Herdarna hittar Maria, Josef och det nyfödda barnet och berättar för dem vad ängeln sagt.
9. Herdarna går igen
10. Barnet får namnet Jesus.

En vän från himlen— Barnet och stjärnan

I *En vän från himlen* berättas det om Jesus födelse på fem sidor under namnet ”Barnet och stjärnan”. Berättelsen om herdarna berättas på tre sidor under rubriken ”En ängel kommer med viktiga nyheter.” Tre bilder illustrerar ”Barnet och stjärnan”, en på Josef och Jesus i stallet, en på Josef och Maria under vandringen till Betlehem och den tredje en natthimmel med en starkt lysande stjärna. I texten ”En ängel kommer med viktiga nyheter” finns två bilder, en där en ängel uppenbarar sig för tre herdar och några får och en bild på herdarnas vallhund.

Fabula

1. Josef och Maria reser till Nasaret för att skattskriva sig.
2. De skattskriver sig.
3. Det finns inga lediga rum att bo i, Josef och Maria får bo i en grotta.
4. Maria känner att barnet är på väg.
5. En kvinna som går förbi kommer in i grottan och hjälper till.
6. En pojke föds. Kvinnan går.
7. Maria döper barnet till Jesus.
8. Herdarna sover.
9. Herdarna väcks av en ängel som talar till dem.
10. En stor skara änglar kommer och sjunger om himlens glans över Gud.
11. Änglarna försvinner.
12. Herdarna går till Betlehem och hittar Josef, Maria och barnet.
13. Herdarna vänder tillbaka.

Slående efter att strukturerat upp de tre versionernas fabula av Jesu födelse är att *Bibel för barn* tillskillnad mot *En vän från himlen* är mycket mer strikt i sin likhet med originaltexten, *Bibel 2000*. Fabulan i *Bibeln för barn* och *Bibel 2000* är i stort sett identiska, förutom att *Bibel för Barn* inte nämner något om omskärelsen som är av vikt i *Bibel 2000*. Inte heller i *En vän från himlen* nämns något om Jesus omskäreelse. *En vän från himlen* skiljer sig mot de andra två, framförallt i hur berättelsen berättas. Vilket inte syns i fabulan är att punkt 1—7 berättas ur ett retrospektiv där Josef funderar över gårdagen då Jesus födelse ägde rum. *Bibel för barn* och *Bibel 2000* berättar däremot berättelsen i kronologisk ordning och följer samma mönster som i fabulan. Ytterligare en markant skillnad är att i *En vän från himlen* finns fler karaktärer än de ursprungliga, nämligen den okända kvinna som hjälper Maria att föda.

3.2 Jesu födelse— Karaktärer

3.2.1 Människa— Bibel för barn

I *Bibel för barns* berättelse om Jesus födelse finns de mänskliga karaktärerna Josef, Maria, Jesus, kejsare Augustus och herdar, och det sista förstår man vilka genom bilden förstår är tre till antalet. Inte någon av karaktärerna får läsaren möjlighet att lära känna särskilt väl då karaktärsbeskrivningarna är få och berättelsen i sig är väldigt kort. Den karaktär som läsaren får lära känna bäst genom berättelsen är Maria. Maria är trött och gravid, Maria föder sin son och lindar

honom och lägger honom i en krubba, Maria tar det herdarna säger till sitt hjärta och Maria och Josef döper tillsammans sin son till Jesus. De adjektiv som beskriver Maria är trött, fattig och tänkande. Maria illustreras som en mörkhårig kvinna med ljus hy. Hon har på sig en himmelsblå huvudduk och en lång klänning i samma färg. Hon är illustrerad som rund i formerna med en mjuk kropp, vilket gör att man som läsare tänker att hon är ganska välmående, vilket kontrasterar mot den bild av Maria och Josef som ett fattigt par. Bilden visar hur Maria ammar den nyfödde Jesus med Josef i bakgrunden med en beskyddande hand på Marias axel. Maria tittar kärleksfullt och småleende ner på sitt lilla barn. Maria är även med på bilden som illustrerar hur de tre herdarna kommer för att se Jesus. På den här bilden står Maria bakom en av herdarna och lyssnar stolt på vad herdarna har att säga om Jesus och det illustrerar det som står i texten “Maria tog allt detta till sitt hjärta och tänkte mycket på vad det kunde betyda” (s. 142).

3.2.2 Människa— *En vän från himlen*

I *En vän från himlen* är Josef huvudkaraktären då det är utifrån hans tankar och genom hans ögon som det berättas om Jesus födelse. Andra karaktärer är barnet Jesus, Maria, Kejsaren i Rom, en man som lånar ut sin grotta, en kvinna som hjälper till med förlossningen och herdarna. Josef illustreras som en mörkhårig, skäggig medelålders man. Josef har en röd tunika och en vit scarf runt halsen och en vit sjal knuten runt huvudet. Hans mörka drag och kläder antyder att han är från Mellanöstern. Josef är smal med tydligt utstickande kindben och ett härjat utseende, vilket stödjer det texten säger om att han är en fattig man. “Ingen hade lust att hjälpa ett par främlingar som var fattiga” (s. 13). På bilden tittar han ner på den sovande Jesus som ligger på någon slags höbal—möjligtvis föreställande en krubba då detta uttrycks i texten: “Han ligger i en krubba där djuren äter [...]” (s. 14). Josef har ett öppet, inbjudande kroppsspråk med utsträckta armar och hans blick utstrålar värme och kärlek. Utifrån texten får man som läsare intrycket av att han är en väldigt beskyddande och lycklig nybliven pappa. Exempelvis uttrycks detta när Josef för första gången är ensam med sin son: “Josef böjde sig fram och tittade in i barnets ansikte ’Så liten han är, tänkte han. Honom måste man ta hand om. Vad som än händer’” (s.9).

3.2.3 Gud— *Bibel för barn*

I berättelsen om Jesus födelse har inte Gud någon direktkontakt med människorna, istället är änglarna sändebud med hans budskap. I *Bibel för barn*, som valt att skriva händelserna i kronologisk ordning, känner läsaren som läst tidigare episoder i boken till Gud vid det här laget. Gud nämns inte under Josef och Marias resa till Betlehem eller under Jesus födelse utan det är först i samband med att ängeln uppenbarar sig för herdarna. “Då blev himlen ljus som på dagen, och en

ängel stod framför dem” (s.141). Utifrån texten beskrivs inte ängeln mer än så men däremot finns en illustration över ängeln med får och en stor lysande stjärna i bakgrunden. Ängeln illustreras som en kvinna med långt, ljust hår och armarna inbjudande utsträckta. Hon har en lång vit klänning, är barfota och har stora vita vingar. Ängeln berättar om Jesus men förklarar inte vem hon är budbärare åt:

Var inte rädda. Jag bär bud till er om en stor glädje, en glädje för hela folket. Idag har en frälsare fötts åt er i Betlehem. Han är Messias, Herren. Och detta är tecknet för er: Ni ska finna ett nyfött barn som är lindat och ligger i en krubba (s.141).

Det är först när en hel skara änglar uppenbarar sig och sjunger lovsången till Gud “Ära i höjden åt Gud och på jorden fred åt dem han har utvalt” (s.141) som Gud nämns och läsaren får klarhet i att det är ifrån Gud som änglarna är sända. Här förstår man att även herdarna förstår att det är Gud som skickat änglarna “Låt oss gå in till Betlehem och se det som hänt och som *Herren* (min kurs.) har låtit oss veta” (s.141).

3.2.4 Gud— *En vän från himlen*

Eftersom *Barnet och Stjärnan* är den första berättelsen i *En vän från himlen* är det i den här berättelsen som läsaren för första gången får möta Gud. Precis som i *Bibel för barn* är dock inte Gud närvarande själv, genom dialoger eller tankar, istället finns det en ängel som för hans talan.

Ljuset blev starkare och starkare, och mitt i ljuset stod någon. Det var en ängel. Änglar är ingenting man väntar sig mitt i natten när man bara håller på att vakta får som vanligt. Herdarna blev rädda och höll upp sina mantlar framför ögonen för att inte bli bländade (s.13).

Hur ängeln ser ut är inget som läsaren får reda på utifrån texten, däremot finns det en bild på ängeln talandes med herdarna och med ett par får i bakgrunden. Denna bild är endast målad i en gul varm färgskala, troligen för att visa på det 'ljus' som förekom ängeln. Precis som i *Bibel för barn* är ängeln målad som en kvinna med lockigt, axellångt hår, klänning med puffärm och tydliga bröst. Vingarna är lika långa som halva kroppen och fågelliknande med duniga fjädrar.

Precis som då Maria ger sin son namnet Jesus finns även i ängels monolog en förklaring till namnet Jesus betydelse:

Var inte rädda, sa ängeln. Jag har något att berätta för er: ett barn har kommit till världen just här där ni bor, i Betlehem. Hans namn är Jesus, *och det betyder Gud ger frihet* (min kurs.) (s.13).

I *En vän från himlen* är det tydligare att det är Guds budskap som ängeln framför ”Gud har valt honom”. (s.14) (honom syftar på Jesus) och även i samtalet mellan herdarna poängteras att Gud valt ut Jesus.

I *En vän från himlen* beskrivs Gud utifrån Marias och herdarnas tankar och tal som ”en räddare”, ”en befriare”, ”en som ger frihet” och ”Gud som vill ge människorna fred på jorden för att han älskar dem” (s. 12, 13 och 14). Gud beskrivs alltså först och främst som en *god* Gud som älskar människorna på jorden och vill deras väl genom fred och befrielse från ”sorg och plågor och hårt arbete och dålig mat” (s.14). Trots att Guds goda egenskaper gång på gång poängteras i den korta berättelsen är herdarna tvivlande när ängeln kommer med bud. ”De hade väntat i så många år och inget hade hänt. Skulle de våga tro på ängeln?” (s.14). Denna text ger genom detta bilden av att Gud är någon som människan kan tvivla på. Gud är inte någon som människan blint kan lita på och det finns alltid en risk att Gud sviker människan.

3.3 Jesus födelse— Diskussion

3.3.1 Människa

En vän från himlen skiljer sig mot *Bibel för barn* och *Bibel 2000*, framförallt i hur berättelsen berättas, då den kronologiska berättelsen genom återblickar. Ännu en slående skillnad är att i *En vän från himlen* finns fler karaktärer än de ursprungliga, nämligen den okända kvinna som hjälper Maria att föda. Som läsare kan man tolka denna hjälpande hand som direkt utsträckt av Gud då tanken på att en kvinna skulle vara ute och gå mitt ute i ingenstans mitt i natten känns föga trolig. Eller också ska detta visa på historiska aspekter då en kvinna vanligtvis fick hjälp av andra kvinnor när det var tid för förlossning.

I *En vän från himlen* skapas bilderna av karaktärerna genom illustrationer och händelser, men framförallt genom att den allvetande berättaren beskriver karaktärernas tankar och känslor. I *Bibel för barn* däremot är karaktärsbeskrivningarna mycket mer ’tomma’. Till sin hjälp då det gäller karaktärförståelsen har läsaren endast illustrationerna och berättelsens korta händelseförlopp. Ytterligare en skillnad är vilken roll Josef får i berättelserna. I *Bibel för barn* och i *Bibel 2000* är Jesus framförallt Marias barn. Maria som väntar *sitt* barn och som föder *sin* son. Visserligen uttrycks det även i *En vän från himlen* att Maria föder *sin* son men i den här versionen av berättelsen om Jesus födelse har Josef som *pappa* en mycket mer framträdande roll. Läsaren får i den här versionen bilden av att Josef är en lika stor del i föräldrskapet av den nyfödde Jesus som Maria. Josef är här en engagerad, närvarande pappa och liknar på många sätt dagens bild av en bra pappa eller en förälder i allmänhet. *En vän från himlens* beskrivning av Josef gör att han blir en

person, han blir mänsklig, till skillnad från *Bibel för barn* där karaktärerna framförallt endast är namn. I *En vän från himlen* är Josef en narratologiskt 'rund' karaktär, med flera egenskaper som uttrycks dels direkt och dels indirekt genom texten. Trots att berättelsen inte berättar om Josef innan han blev Jesus pappa anser jag att Josef genomgått en etisk dynamisk förändring, där han efter att ha blivit Jesus pappa hädanefter kommer att inrikta sitt liv på att ta hand om Jesus. Ett ögonblick leder till fullständig förändring. "Så liten han är, tänkte han. Honom måste man ta hand om. Vad som än händer" (s. 9).

Maria och Josef har genom böckerna på olika sätt visat på rädsla, trötthet, ömhet, glädje, stolthet och allvarsamhet. Genom herdarna får läsaren av *En vän från himlen* ytterligare en känsla— nämligen tvivlen. När ängeln kommer till herdarna med bud om Jesus födelse reagerar de skeptiskt och frågande till om de ska våga tro på det som ängeln säger. Att herdarna hittar Jesus, precis som ängeln sagt, får dem att sluta tvivla. I *Bibel 2000* och *Bibel för barn*, som även i det här sammanhanget följer originaltexten noga, nämns inget om herdarnas tvivel. Den enda känsla som beskrivs i samband med herdarna är rädsla när de för första gången får se ängeln.

3.3.2 Gud

Precis som vad gällde den bild av människan som utmålades i barnbiblarna finns det många skillnader då det gäller bilden av Gud. Men det finns även likheter. Ett exempel på en diskutabel likhet är det faktum att ängeln i båda verken illustreras som en kvinna trots att texten intet på något sätt skriver fram ängeln som en kvinna. Inte heller i originaltexten finns några som helst tecken på att ängeln skulle vara en kvinna— men inte heller en man (Luk 2:9). Varför båda barnbiblarna avbildar ängeln som en kvinna är oklart. Kanske beror det på att de manliga änglar som finns i barnbiblarna nämns med namn (exempelvis ängeln Gabriel) vilket kanske skapar slutsatsen att änglarna utan namn är kvinnor? Kanske är det för att våga upp lite av patriarkatet som existerar i Nya och Gamla testamentets berättelser?

En intressant språklig skillnad är att *Bibel för barn* blandar Gud och Herren till skillnad från *En vän från himlen* som uteslutande använder Gud i berättelsen om Jesus födelse. I *Bibel 2000* är det precis som i *Bibel för barn* en blandning mellan 'Gud' och 'Herren', där 'Herren' framförallt används i dialogen om Gud. Möjligtvis öppnar *En vän från himlen* genom detta upp för diskussion om Guds kön, eller icke-kön. Ytterligare en eventuell påverkan är hierarkin i förhållandet mellan Gud och människa. Att någon, i det här fallet Gud, är ens 'herre' förutsätter att det finns en form av

'undersåte'. Att Gud är människans 'herre' illustrerar alltså det maktförhållande som finns mellan Gud och människa.

3.3.3 Illustrationer

En stor skillnad mellan *En vän från himlen* och *Bibel för barn* är hur illustrationerna är gjorda, vilket i sin tur påverkar vilken känsla som väcks hos läsaren och hur illustrationerna samspelar med texten. I *Bibel för barn* illustreras människorna som 'mjuka' med runda former och ljusa färger närmast fantasifigurer, vilket lämnar läsaren med en känsla av mjukhet och barnslighet. Bilderna skulle närmast kunna beskrivas som naiva där personerna saknar delar av ansiktet och har omänskliga proportioner. Illustrationerna skapar ibland en kontrast till texterna, vilket jag exemplifierat ovan. I *En vän från himlen* är snarare intrycket att illustrationerna ska återskapa 'verkliga' människor. Karaktärerna är människolika och upplevs mer historiskt och kulturellt korrekta i sin klädnad och utseende, exempelvis är hårfärgen mörk vilket antagligen är fallet på en person med ursprung ifrån Mellanöstern. Bilderna stämmer i *En vän från himlen* väl överens med den karaktärsbild som utmålas i texten.

3.3.4 Relationen mellan människa och Gud

I *Bibel för barn* tycks Gud vara någon som människorna blint förlitar sig på. Det Gud säger eller sänder sändebud om ifrågasätts inte utan blir till en sanning. I *En vän från himlen* verkar förhållandet mellan Gud och människa vara något mer komplicerat. När ängeln kommer med bud till herdarna om Jesus födelse är de först osäkra om de ska tro på det som ängeln säger. Genom texten uttrycks det även att herdarna hade väntat så länge på att Gud skulle befria dem från deras plågor men att inget hade hänt vilket får herdarna att tvivla. Men då allt stämmer som ängeln sagt verkar herdarna få tillbaka sin tillit och sitt hopp till Gud.

4. Abraham och Sara

4.1 Abraham och Sara— Fabula

Bibel 2000— Abraham och Sara

I *Bibel 2000* berättas om Abraham på 14 sidor (s. 14—27). Då är de avsnitt som inte direkt handlar om Abraham uteslutna, exempelvis de avsnitt som handlar om hur Isak, Abrahams son får en hustru. Rubrikerna på dessa 14 sidor är "Herren kallar och välsignar Abram", "Abram och Saraj i Egypten", "Abram och Lot skiljs åt", "Herrens löfte till Abram", "Abram besestrar fyra kungar", "Melkisedek välsignar Abram", "Herrens förbund med Abram", "Hagar och Ismael", "Omskärelsen som förbundstecken", "De tre männen gästar Abraham", "Abraham ber för Sodom", "Herren förstör

Sodom och Gomorra”, ”Lots döttrar”, ”Abraham och Sara i Gerar”, ”Isaks födelse”, ”Hagar och Ismael drivs bort”, ”Abraham och Avimelek sluter förbund”, ”Gud sätter Abraham på prov”, ”Saras död” och slutligen ”Abraham köper gravplats”.

Fabula

1. Herren säger till Abram att lämna sitt land och att han kommer att göra Abram till ett stort folk.
2. Abram bryter upp, som Herren befallt och Lot följer med honom.
3. De börjar sin vandring mot Kanaan.
4. De kommer fram till Orakeltere binten, i Kanaan.
5. Herren uppenbarar sig för Abram och säger att han ska ge detta land åt Abrams släktingar.
6. Abram bygger ett altare åt Herren.
7. Abram går vidare till bergen där han bygger ett altare åt herren och åkallar honom.
8. Abram flyttar längre och längre ner mot Negev.
9. Det blir hungersnöd i landet.
10. Abram måste bo i Egypten för en tid.
11. Abram är orolig att egypterna ska döda honom för hans vackra hustrus Sarajs skull.
12. Abram säger att Saraj är hans syster.
13. Saraj blir förd till Faraos hov.
14. Abram blir behandlad väl.
15. Herren låter svåra plågor drabba Farao och hans hov för Sarajs skull.
16. Farao skickar efter Abram.
17. Farao skickar iväg Abram och Saraj.
18. Faraos män för ut Abram och hans hustru och alla deras saker ur landet.
19. Abram beger sig till Negav.
20. Abram flyttar från läger till läger.
21. Abram kommer till ett ställe där han tidigare haft sitt läger och byggt ett altare.
22. Han åkallar Herren.
23. Det uppstår stridigheter mellan Abrams herdar och Lots.
24. Lot väljer Jordanslätten och flyttar österut.
25. Abram och Lot skiljs åt.
26. Herren säger till Abram att Abrams släktingar ska bli som stoftkornen på jorden och säger att Abram ska vandra genom landet i hela dess längd och bredd.
27. Abram flyttar till Mamres Lund där han bygger ett altare åt Herren.

28. Det utbryter krig.
29. Segrarna drar bort och tar med sig Lot och allt han äger.
30. När Abram får höra detta mönstrade han sina vapenförda män och förföljde kungarna.
31. Abram och hans män anfaller dem under natten.
32. Abram tar tillbaka allt byte, inklusive Lot.
33. På hemvägen möter Abram kungen av Sodom, som välsignar honom och Gud.
34. Abram ger kungen av Sodom allt byte.
35. Herrens ord kommer till Abram i en syn. Gud säger att Abram ska bli rikt belönad.
36. Abram undrar vem som ska ärva honom då Herren inte låtit ge honom några barn.
37. Herren säger att Abrams släktingar kommer att bli lika talrika som stjärnorna på himlen.
38. Abram tror på Herren och Herren räknar honom därför som rättfärdig.
39. Abram undrar hur han ska veta att landet som Herren gett honom ska bli hans egendom.
40. Herren ber Abram att hämta en treårig kviga, en treårig get och en treårig bagge, en turturduva och en ungduva.
41. Abram hämtar djuren och styckar dem i två delar. Men fåglarna styckar han inte.
42. Abram jagar bort rovfåglar från kropparna.
43. Abram faller i dvala, en stor skräck och ett stort mörker överväldigar honom.
44. Herren talar till Abram om Abrams framtida släktingar. Herren säger att de kommer vara slavar i ett annat land under en lång tid.
45. När solen går ner och det blir mörkt visar sig ett rykande fyrfat och en flammande fackla som går fram mellan köttstyckena.
46. Herren sluter då förbund med Abram om landet.
47. Abrams hustru Saraj är ofruktsam. Hon säger till Abram att gå till tjänsteflickan Hagar så att han kanske kan få barn genom henne.
48. Abram ligger med Hagar och hon blir havande.
49. Hagar börjar se ner på sin matmor.
50. Saraj talar med Abram om detta och Abram säger att Saraj själv får bestämma över sin slavflicka.
51. Saraj bestraffar Hagar.
52. Hagar rymmer.
53. Herrens ängel finner Hagar vid en källa i öknen och säger åt Hagar att vända tillbaka till sin matmor och att Hagar kommer att föda en son, Ismael.
54. Hagar ger Herren som hade talat till henne ett namn, Seendets Gud.

55. Hagar föder en son.
56. Abram ger sonen namnet Ismael.
57. När Abram är 99 år uppenbarar sig Herren för honom och berättar om ett förbund dem sinsemellan. Om Abram följer detta förbund ska hans ättlingar bli talrika.
58. Abram faller ner på sitt ansikte.
59. Herren ger Abram ett nytt namn: Abraham.
60. Herren berättar att Abrahams del av förbundet är att låta omskära alla av manligt kön när de är åtta dagar gamla.
61. Gud säger att Saraj hädanefter ska heta Sara och att han ska skänka henne en son.
62. Abraham tvivlar då Sara är nittio år.
63. Herren säger igen att Abraham ska få en son och att denna son ska få namnet Isak. Gud säger även att Ismael ska bli stamfader till ett stort folk.
64. Efter att Gud talat med Abraham lämnar han honom och stiger upp igen.
65. Abraham låter alla män som fanns hos honom omskäras.
66. Herren visar sig för Abraham i Mamreslund.
67. Abraham får se tre män stå där framför honom.
68. Abraham springer fram till dem och erbjuder dem mat, vatten och vila.
69. Männerna accepterar.
70. Abraham ber Sara baka bröd och en slav att slakta en kalv.
71. De tre männen äter medan Abraham står bredvid dem.
72. En av männen berättar för Abraham att om ett år kommer Sara att ha en son.
73. Sara som hör honom log och tänkte att det inte skulle bli så då hon var gammal.
74. Herren läser Saras tankar och upprepar att Sara om ett år kommer att få en son.
75. Männerna bryter upp och Abraham följer dem en bit på vägen.
76. Herren talar om klagoropen i Sodom och Gomorra.
77. Herren går ner för att se efter om Sodom och Gomorras synd, om de verkligen har handlat så illa.
78. Männerna går vidare mot Sodom. Abraham står kvar inför Herren.
79. Abraham ifrågasätter om Herren ska förinta de rättfärdiga som faktiskt kan finnas i städerna.
80. Herren säger att han inte ska förgöra staden om det finns tio rättfärdiga där.
81. Herren går därifrån och Abraham återvänder hem.
82. De två änglarna kommer till Sadem och varnar Lot om att staden ska förgöras av Herren.
83. Lot och hans familj flyr.

84. Lots hustru ser tillbaka och förvandlades till ett saltstod.
85. Städerna på slätten ödeläggs men Gud har låtit Lot komma undan för Abrahams skull.
86. Lot och hans båda döttrar flyttar in i en grotta.
87. Döttrarna ger fadern vin och den äldsta dottern ligger med sin far.
88. Nästa kväll ger döttrarna åter sin pappa vin och den yngre dottern ligger med sin far.
89. Döttrarna blir havande och föder varsin son.
90. Sönerna blir båda stora stamfäder.
91. Abraham och Sara flyttar runt.
92. Kungen i Gerar hämtar till sig Sara som han tror är Abrahams syster.
93. Herren talar till kungen och säger åt honom att ge tillbaka Abraham sin hustru.
94. Kungen kallar till sig Abraham och frågar varför Abraham ljugit.
95. Abraham berättar att Sara är hans halvsystem.
96. Kungen ger tillbaka Sara och även slavar och djur.
97. Herren botar Kungens alla kvinnor så att de kan få barn igen, då han för Saras skull gjort alla kvinnor ofruktsamma.
98. Sara blir havande och föder en son.
99. Abraham ger sin son namnet Isak.
100. Abraham omskär Isak när han är åtta dagar gammal.
101. Abraham ställer till en stor fest för att fira att Isak blivit avvand.
102. Sara ser hur Isak och Hagars son leker och säger åt Abraham att driva bort Hagar och hennes son så att inte Isak ska behöva dela sitt arv.
103. Abraham blir illa till mods men Herren säger till honom att göra som Sara sagt.
104. Abraham ger Hagar bröd och vatten och skickar ut henne och Ismael i öknen.
105. När vattnet är slut lägger Hagar barnet under en buske och sätter sig ett stycke bort för att slippa se på när han dör.
106. Guds ängel ropar till Hagar från himlen och visar henne vatten.
107. Pojken växer upp och blir stor.
108. Han gifter sig med en flicka från Egypten.
109. Avimelek kommer till Abraham.
110. Avimelek ber Abraham ingå ett förbund där Abraham aldrig ska handla svekfullt mot Avimelek eller hans barn.
111. Abraham och Avimelek sluter förbundet.
112. Abraham planterade en tamarisk och åkallar Herren.

113. Gud kallar på Abraham och säger åt honom att offra sin enda son Isak.
114. Abraham, Isak och två tjänare beger sig till den plats Gud talat om.
115. Abraham och Isak går till platsen.
116. Abraham bygger ett altare.
117. Abraham binder Isak och lägger honom på altaret.
118. Abraham tar kniven för att slakta sin son.
119. Herrens ängel ropar från himlen att Abraham inte ska göra pojken något ont.
120. Abraham offerar en bagge istället för sin son.
121. Herrens ängel ropar att då Abraham var beredd att offra sin ende son ska Abrahams ättlingar bli talrika.
122. Alla återvänder tillsammans till Beer Sheva.
123. Sara dör.
124. Abraham begråter henne.
125. Abraham köper mark för en gravplats.
126. Abraham får Marpelargrottan.
127. Abraham begraver sin hustru Sara.

Bibel för barn— Abraham och Sara

I *Bibel för barn* berättas om Abraham och Sara på totalt tre sidor under rubriken ”Abraham och Sara”. Berättelsen illustreras av fyra bilder. Den första bilden föreställer Abraham som vandrar och Sara som rider på en kamel, den andra bilden är på Abraham och Lot som blickar ut över kullar där deras får betar och den tredje bilden illustrerar när de ’tre männen’ kommer på besök. På den bilden sitter Abraham utanför tältet och Sara syns i tältöppningen. Den fjärde och sista bilden visar Abraham, fåren och Sara med Isak i knät utanför tältet.

Fabula

1. På Harran bor Abram och Saraj. De har inga barn.
2. Gud säger till Abraham att han ska gå till ett annat land och att Abram ska få barn.
3. Abram, Saraj och Abrams brorson Lot ger sig iväg med alla deras saker och tjänare.
4. De kommer till Kanaans land.
5. Gud visar sig för Abram och berättar att detta land ska Abrams barn få.
6. Abram bygger ett altare på den platsen.
7. Abram och Lots herdar blir osams.

8. Lot flyttar till Jordanslätten och Abraham stannar kvar i Kanaans land.
9. Gud säger till Abram att han ska få barn, lika många som jordens sandkorn och himlens stjärnor.
10. Abram tror på Gud.
11. Gud säger att Abram hädanefter ska heta Abraham och Saraj ska heta Sara.
12. Trots att Abraham och Sara är gamla lovar Gud att de ska få ett barn.
13. Abraham sitter utanför hans och Saras tält.
14. Abraham får se tre män.
15. Abraham ger männen vatten och bröd.
16. Männen berättar att Sara ska få en son.
17. Sara föder en son, Isak.

En vän från himlen— Abraham och Sara flyttar långt bort

En vän från himlen berättar om Abraham och Sara på totalt tretton sidor under rubrikerna ”Abraham och Sara flyttar långt bort”, ”Hagar blir mamma” och ”Ismael får en bror”. På de tretton sidorna finns totalt fem bilder varav en utgör en helsida. Den första bilden föreställer Abraham och Sara framför en kamel i öknen. Den andra bilden visar en stjärnhimmel, en eld och Abraham som tittar mot skyn. Den tredje bilden, som är den som utgör en helsida, visar en gravid Hagar i färgglada blommiga kläder, Sara i bakgrunden med en tankfull gest och längst bak en iakttagande Abraham. Den fjärde bilden visar en väldigt gammal Sara med långt grått hår som lyfter upp bebisen Isak. Den femte och sista bilden illustrerar när Hagar lämnar barnet Ismael under en buske i öknen.

Fabula

1. Sara och Abraham bor i Ur.
2. Abraham och Sara packar för att resa då Gud sagt åt dem att göra det.
3. Grannarna undrar var de ska och önskar dem lycka till.
4. Sara och Abraham och alla deras djur och alla som arbetar åt dem vandrar från plats till plats utan att hitta det de söker.
5. Det går flera år. Abraham och Sara blir gamla.
6. En natt går Abraham ut ur tältet.
7. Abraham hör Guds röst inom sig som berättar att Abrahams folk ska bli lika stort som stjärnorna på himlen.
8. Abraham tvivlar.
9. Abraham och Sara får inget barn.
10. Sara säger till Abraham att han ska ta Saras slavflicka Hagar och göra henne med barn.

11. Abraham tar in Hagar i sitt tält och gör henne med barn.
12. Hagar blir gravid och 'rak i ryggen'
13. Sara blir arg på Hagar.
14. Sara slår Hagar.
15. Hagar går ut i öknen.
16. Gud talar till Hagar och berättar att hon ska få en son och att Gud ska ta hand om dem.
17. Hagar går tillbaka till Sara och Abrahams tältläger.
18. Ismael föds, son till Hagar och Abraham.
19. Tre personer kommer på besök till Sara och Abraham.
20. Personerna berättar att Sara snart ska få ett barn.
21. Sara tror inte på dem, då hon är för gammal för att få barn.
22. Sara får en son, Isak.
23. Ismael och Isak växer upp och leker tillsammans.
24. Sara är orolig att pojkarna ska bråka i framtiden.
25. Sara ber Abraham skicka bort Hagar och Ismael.
26. Abraham har svårt att sova.
27. Abraham skickar bort Hagar och Ismael.
28. Hagar och Ismael går vilse.
29. Vattnet och maten tar slut.
30. Hagar la Ismael under en buske för att dö.
31. Hagar sätter sig i närheten.
32. Hagar hör Guds röst som leder henne till vatten.
33. Hagar hittar vatten.
34. Hagar och Ismael går vidare, till människor som kan hjälpa dem.
35. Hagar tar ensam hand om Ismael.
36. Ismael växer upp och blir en duktig bågskytt.
37. Ismael gifter sig med en flicka från Egypten.
38. De får många barn och barnbarn.

De tre verkens fabula visar tydligt att de båda barnbiblarna förkortat berättelsen om Abraham och Sara. I *Bibel för barn* utgörs berättelsen av 17 fabula-punkter och *En vän från himlen* 38, i jämförelse med *Bibel 2000* som innehåller 127 fabula-punkter. Både *Bibel för barn* och *En vän från himlen* har valt att ta bort de stycken som inte direkt handlar om Abraham och hans kommande son

och ättlingar. Bägge barnbiblarna har dessutom valt bort historien om hur Abraham är beredd att offra sin ende son Isak och de episoder som berör omskärkelse och incest. En skillnad barnbiblarna emellan är det faktum att de valt att ta med olika karaktärer och genom det lägger fokus på olika delar av berättelsen. Exempelvis får karaktären Hagar stort utrymme i *En vän från himlen* tillskillnad mot *Bibel för barn* där Hagar överhuvudtaget inte nämns.

4.2 Abraham och Sara— Karaktärer

4.2.1 Människa— Bibel för barn

En betydelsefull skillnad barnbiblarna emellan är det faktum att man valt att ta med olika karaktärer. *En vän från himlen* ger stort utrymme åt hur Abraham får barn med Hagar och hur hon, efter Saras önskemål, blir bortkörd från lägret. *Bibel för barn* däremot nämner varken Hagar eller Ismael, utan fokuserar helt på att Isak är Abrahams ende son. Däremot väljer *Bibel för barn* att berätta om Abrahams brorson Lot. *Bibel för barn* berättar om hur Abraham och Lot reser tillsammans, hur deras herdar blir osams och hur Lot väljer att flytta till Jordanslätten. När Lot väl flyttat ifrån Abrahams läger får läsaren inte reda på något mer om Lot. Lots flykt från Sadam där hans fru förvandlas till ett saltstod och hur Lot får barn med sina båda döttrar är alltså inget som finns med i berättelsen.

I *Bibel för barn* finns de mänskliga karaktärerna Abraham (Abram), Sara (Saraj), Lot och Isak. De tre männen som nämns har främst funktionen att förmedla Guds budskap och kommer därför att diskuteras under rubriken Gud. Varför Lot ges utrymme i *Bibel för barn* och inte exempelvis Hagar och Ismael, är oklart, då Lot varken fyller någon vidare funktion i *Bibel för barns* korta berättelse om Abraham och Sara och inte heller finns med i någon annan del av boken. *Bibel för barn* har valt att ha med det avsnitt där Gud bestämmer att Abraham och Sara ska byta namn, från Abram och Saraj. Varför Gud bestämmer sig för att döpa om Abraham och Sara är oklart. Kanske är det bara ett sätt att visa att det är han som bestämmer, för att förstärka det faktum att Gud är människans 'herre'. I första halvan av berättelsen benämns därför Abraham som Abram men i detta stycke kommer endast Abraham och Sara att användas.

Abraham, som nämns i 15 av de 17 fabula-punkterna, är den självklara huvudkaraktären. Hans viktigaste funktion i texten är hans roll som välsignad och utvald av Gud. Abraham beskrivs som en rik man som äger "guld och silver och många djur" (s.18). Denna rikedom syns i illustrationerna där Abraham porträtteras med både mycket boskap och materiella ägodelar. Däremot ger inte bilden över parets tält någon känsla av rikedom då det är utslitet och lappat och lagat. Karaktären Abraham

tecknas som en kraftig gubbe med grått skägg och ständigt med en käpp i handen. Han har en brun klädnad med något halsduksliknande knutet runt midjan, en blå sjal och en grön huvudbonad.

Den välbärgade Abraham kan ses som givmild, vilket exempelvis visar sig då de tre männen kommer på besök och Abraham skyndar sig att erbjuda dem mat, vatten och vila “Låt mig hämta lite vatten så att ni kan tvätta av er. Ni kan vila under trädet. Bröd ska ni också få, när ni nu har kommit den här vägen” (s.19). Abraham beskrivs framförallt som en ’god’ människa— han erbjuder mat och vila för förbipasserande och förhindrar osämja med sin brorson Lot. Abraham är dessutom utvald av Gud att bli en stor stamfader. Överhuvudtaget är det bara just Abraham och Gud som hörs i dialogerna. Trots att Sara är med vid flera av de tillfällen som berättelsen behandlar hörs aldrig hennes röst. Snarare är det så att Abraham förväntas föra Saras talan, exempelvis “Då fick Abraham frågan varför Sara log” (s.20). Det sista som sker i berättelsen om Abraham och Sara är att Isak föds och detta illustreras genom en bild där Sara, som en gammal gråhårig kvinna, sitter på marken med Isak i sina armar och ett lyckligt leende i ansiktet. Abraham står bakom med käppen i handen och tittar ner på sin hustru och nyfödde son.

4.2.2 Människa — En vän från himlen

En vän från himlens berättelse om Abraham och Sara presenterar karaktärerna Abraham, Sara, Hagar, Ismael, Isak och ’ett par grannar’. Precis som i *Bibel för barn* finns även här tre personer (i *Bibel för barn* ’de tre männen’) som endast fyller en funktion att föra Guds budskap och kommer därför att diskuteras närmare under avsnittet om Gud. I den här återgivningen finns inte episoden med där Gud ger Abram och Saraj nya namn, Abraham och Sara heter så från början.

I *En vän från himlen* är det inte lika självklart att det är just Abraham som är centralgestalt då både Sara och Hagar är ideligen närvarande och aktiva. Precis som i originaltexten är det Abraham som har en relation med Gud och är delaktig i dialogen med Gud, men *I en vän från himlen* är även Sara aktiv i tron på Gud ”Gud hade sagt till *dem* att han ville visa *dem* ett nytt land och ge *dem* en stor familj där” (s.85) “Men *de* ville inte sluta tro på Gud, den Ende, den Osynlige som inte går att köpa eller sälja och som andas genom allt” (min kurs.) (s.86). Detta syns även när Gud talar till Abraham ”*Du och Sara* ska bli början till ett folk” (min kurs.) (s.87).

Abraham beskrivs som en man som är stark i sin tro på Gud, men i övrigt kan han te sig som något ängslig, speciellt i den maktrelation som finns mellan honom och Sara. Abraham illustreras som en gammal, något späd man med fårat ansikte. Sara illustreras på ett liknande sätt, med en späd kropp och ett härjat ansikte. Genom illustrationerna får läsaren möjlighet att se Saras fysiska

åldrande, ett 'kronologiskt', 'dynamiskt' skeende, då hon på första bilden har brunt hår, tredje bilden brunt hår med gråa inslag och på den sista bilden är helt gråhårig.

Som påpekades ovan kan Abraham i *En vän från himlens* berättelse te sig som lite ängslig i maktrelationen till Sara. I den här berättelsen ges nämligen intrycket av att det är Sara som är den drivande— det är hon som uppmanar Abraham att göra Hagar med barn och får Abraham att skicka iväg Hagar och Ismael. I den här versionen är det dessutom Sara som pratar med de tre främmande personerna och inte Abraham. Att maktrelationen ser annorlunda ut i den här berättelsen mot vad man kan vänta sig i ett patriarkalt samhälle syns även i språket där det på ett icke konsekvent sätt ena gången skrivs 'Abraham och Sara', för att nästa gång skriva Sara först: 'Sara och Abraham'. Även i illustrationerna kan man se att det är Sara som styr och ställer i relationen henne och Abraham emellan. På den första bilden tittar Sara rakt ut mot läsaren och ser fundersam ut medan Abraham, strax bakom, riktar blicken snett uti öknen och ser aningen likgiltig och förvirrad ut. På den tredje bilden är Hagar i förgrunden med färglada kläder och håller sina båda händer kring sin stora gravida mage. Sara står snett bakom, helt klädd i vitt, med en knuten hand under hakan och tittar misstänksamt mot Hagar. Längst bak står Abraham och tittar på de båda kvinnorna och ser återigen smått förvirrad ut. Utifrån texten kan man läsa Sara som *svartsjuk* "Hon blev arg på Hagar som skulle få det barn som hon själv hade längtat så mycket efter" (s.91) och *bitter* "Sara skrattade till, hårt och argt. — Hur ska det gå till? Alla vet ju att jag är för gammal" (s.93). Som läsare kan man se likheter mellan den bittra och svartsjuka Sara och folksagornas klassiska framställning av styvmödrar som först och främst bryr sig om sig själv och sina biologiska barn och gör livet surt för styvbarnen.

Som nämnts ovan är Hagar en av karaktärerna i *En vän från himlen*. Hagar som är Saras slavkvinna beskrivs som "ung och vacker" (s.89). Hagar gör entré i texten i samband med att Sara kommer på idén att Abraham ska göra Hagar med barn "Ta den där slavflickan Hagar och gör henne med barn istället." (s.89). I samband med detta finns en historiepedagogisk förklaring, som förklarar den händelse som med dagens mått mätt inte skulle ses som något annat än våldtäkt:

På den här tiden kunde en rik kvinna göra så, att hon lät en annan föda ett barn som hon sedan tog hand om. Det räknades som den rika kvinnans eget barn. [...] Ingen brydde sig om att fråga Hagar vad hon ville. Hon var som en sak som man kunde köpa och sälja och bestämma över. (s.89)

Förutom Hagars funktion som föderska av Abrahams barn, spelar hon en viktig roll i texten då hon precis som Abraham kan föra en dialog med Gud. I slutet av berättelsen berättar Gud att han ska ta

hand om Hagar och Ismael och berättelsen slutar med att Ismael gifter sig och ”blev början till ett stort folk” (s.97).

4.2.3 Gud — Bibel för barn

I *Bibel för barn* där berättelsen om Abraham och Sara är väldigt kort får dialogen mellan Gud och Abraham en stor del av utrymmet. Gud uppmanar Abraham att gå iväg från hans land och hans släkt till ett okänt land och lockar med en stor släkt. Precis som i originaltexten liknar Gud Abrahams kommande ättlingar vid ”alla stjärnorna på himlen” och ”alla sandkorn på jorden” (s.19). Just att få en stor släkt verkar vara något som värderas väldigt högt.

I relationen mellan Abraham och Gud är det helt klart Gud som har makten. Det är alltid Gud som tar kontakt med Abraham vilket gör att dialogerna alltid sker på Guds villkor. Trots detta kan läsaren ana en anklagande ton mellan Abraham och Gud när Abraham säger “Jag har ju inga barn. Du har inte låtit mig få några” (s.19). Allt eftersom åren går och Guds löfte om ett barn inte infrias verkar Abraham bli allt mer tvivlande till om han och Sara verkligen kommer att få ett barn. Kanske är det för att övertyga Abraham att så faktiskt är fallet när Gud skickar de tre männen till Abrahams tältplats för att berätta ”Jag ska komma tillbaka vid samma tid nästa år. Då kommer Sara att ha en son” (s.20).

I samband med att Abraham och hans följe når fram till Kanaan ”visade” sig Gud för Abraham (s. 18). Att Gud ’visade’ sig för Abraham stärker föreställningen om att Gud är någonting fysiskt, som man kan se. Tyvärr berättar inte texten något mer om hur Gud ser ut eller hur Abraham ser honom. Inte heller i *Bibel 2000* förklaras mer om på vilket sätt man kan se Gud, utan endast att Gud ”uppenbarade” sig (1:a MOS 12:7).

4.2.4 Gud — En vän från himlen

I *En vän från himmel*, där berättelsen tar sin början i en urban miljö, synliggör berättelsen den historiska kontext att det under den här tiden, precis som idag, fanns flera gudar och inte en absolut. ”Små gudabilder kunde man också köpa. Om man hade en sådan hemma fick man tur och lycka, sa försäljarna.” (s.85). När Abraham och Sara reser bort från staden efter Guds uppmaning beskriver Abraham *sin* Gud på följande vis:

’Inte en av de där gudarna som man kan köpa på torget’, sa Abraham. ’Utan Gud. Den ende. Som är osynlig och inte till salu. Gud som är för början. När det inte ens fanns en början. Gud som andas genom allt och som har gett oss livet’. (s.85—86).

Resan till Kanaan blir lång och svår, och inga barn föds. Trots detta vill inte Abraham och Sara sluta tro på Gud. En Gud som alltså fått två gamla människor att lämna sin trygghet och släkt för att

vandra ut i öknen med ett löfte om barn och ättlingar, för att sedan inte synas till under flera år. När Gud väl gör sig hörd igen lovar han Abraham ett folk lika stort som stjärnorna på himlen. Gud lovar även Abraham trygghet i form av gudomlig omtanke ”Jag bryr mig om allt som jag har skapat, och jag överger aldrig människorna” (s.87).

Precis som i *Bibel för barn* och i *Bibel 2000* skickar Gud tre personer som sändebud till Abraham och Sara med hälsning om att de snart kommer att få ett barn. I *En vän från himlen* är detta den sista kontakt som Abraham har med Gud, därefter är det endast genom Hagar som läsaren får veta mer om Gud. I *En vän från himlen* hör Abraham ”Guds röst inom sig” (s.87), vilket inte förklaras närmare. Hagar verkar däremot höra Guds röst utifrån ”Men plötsligt tyckte Hagar att hon hörde den där rösten igen, den som hade talat till henne förut. Hon lyfte sakta huvudet och lyssnade” (s. 96). Hagar verkar även ha förmågan att se Gud ”Har jag verkligen sett en skymt av honom som ser mig?” Hon kallade den som talat till henne för ’Seendets Gud’” (s.92).

I *En vän från himlen* kan Gud sammanfattas som prövande och omhändertagande. Prövande då han utsätter Abraham och Sara för svårigheter och tar tid på sig att infria sitt löfte och omhändertagande då han (till och med) tar hand om Ismael, Abrahams oäkta son, och Ismaels mamma Hagar.

4.3 Abraham och Sara— diskussion

4.3.1 Människa

Den största skillnaden mellan de bägge barnbiblarna förutom berättelsernas omfång är vilka av originaltextens karaktärer som ges utrymme. I *Bibel för barn* har som nämnts Hagar och Ismael valts bort och Lot valts till, tillskillnad mot *En vän från himlen* som gjort precis tvärtom. Detta är värt att notera då Ismael, som är en viktig gestalt även inom Judendomen och Islam, hade kunnat öppna upp för multireligiösa perspektiv. Historien om Hagar och Ismael är även speciell då Gud i den här berättelsen har direktkommunikation med en *kvinn*a.

I *Bibel för barns* korta berättelse om Abraham och Sara får läsaren lära känna karaktärerna endast genom handlingsförloppet och de illustrationer som finns. En beskrivning av karaktärernas ’inre liv’ saknas helt då varken karaktärernas tankar eller känslor går att utläsa genom texten. Bilderna i *Bibel för barn* illustrerar endast någon del av handlingen och visar intetsägande frodiga figurer, och ger alltså inte någon fördjupad eller kompletterad bild till det som skrivs om karaktärerna. *En vän från himlen*, däremot, som valt att ge berättelsen om Abraham och Sara ett betydligt större utrymme ger läsaren möjlighet att lära känna karaktärerna mer på djupet, genom att tankar och känslor beskrivs. Karaktärerna här är alltså både mer ’dynamiska’ och ’runda’ än *Bibel för barns* ’platta’ och

'statiska'. I den här versionen av berättelsen tillför dessutom illustrationerna något till texten, då de belyser karaktärerna känslor och skapar 'stämning' i berättelsen.

I *Bibel för barn* är det framförallt Abraham som utgör berättelsen och Saras roll är som hans medföljande hustru. I *En vän från himlen* är Sara och Abraham mer av ett 'team', där båda är delaktiga och för handlingen framåt. Precis som i originaltexten är det Sara som uppmanar Abraham att göra Hagar med barn och som ser till att Abraham kör bort Hagar och Ismael från tältlägret. Då en stor del av *Bibel 2000s* delar av berättelsen om Abraham inte finns med i *En vän från himlen*, blir det dessa händelser som karakteriserar berättelsen vilket innebär att det är utifrån dessa händelser som läsaren kan skapa sig en uppfattning om Sara och Abraham. *Bibel för barns* frånvarande och intetsägande Sara motsvaras av *En vän från himlens* bittra, svartsjuka och styrande Sara. Utifrån det som skrivits ovan om karaktärerna i de olika barnbiblarna är påtagligt hur *En vän från himlen* blandar upp könsrollerna och maktbalansen från originalberättelsens självklara patriarkat till något som liknar dagens synsätt utifrån det svenska samhället.

4.3.2 Gud

Vad det gäller Gud uttrycks hans karaktär i *Bibel för barn* likt de övriga karaktärerna, det vill säga endast genom handlingsförloppet och de dialoger som förs. Vad det gäller dialogerna liknar *Bibel för barn* i mångt och mycket originaltexten, men med ett anpassat språk för den unge läsaren. Stycket där Gud liknar Abrahams ättlingar vid antalet sandkorn på jorden uttrycks i *Bibel 2000* såhär: "Jag skall låta dina ättlingar bli som stoftkornen på jorden: kan någon räkna dem, skall också dina ättlingar kunna räknas. Vandra genom landet i hela dess längd och bredd, ty åt dej skall jag ge det" (Mos 13:16—17) jämfört med *Bibel för barn* där stycket är förenklat: "Dina barn och barnbarn och deras barn ska bli lika många som sandkornen på jorden" (s.19).

En vän från himlen ger en något mer komplex bild av Gud, då Gud även beskrivs utifrån karaktärernas tankar. I den här versionen synliggörs även det faktum att det fanns flera gudar att sätta sin tilltro till och att Abraham valt Gud till sin, även om just den här guden är svår "när världen var full av andra gudar som verkade mycket enklare att tro på" (s.88). Då *En vän från himlen* ger stort utrymme till Hagar får läsaren ytterligare en aspekt av Gud genom hennes ögon. Nämnvärt är att Gud talar direkt till Hagar, en slavkvinna. Ur Hagars perspektiv framställs Gud som en omhändertagande, kärleksfull Gud som 'ser' henne.

5. Resultat

5.1 Hur porträtteras Gud i barnbiblarna?

I likhet med såväl Dalevi (2007) visar utförda analys att det finns stora skillnader mellan såväl barnbiblarna och *Bibel 2000* som mellan de två specifika barnbiblarna. Ett gemensamt drag för alla de barnbiblar som Dalevi (2007) undersökt och de barnbiblar som utgör materialet i denna uppsats är det faktum att i bearbetningen till barnlitteratur väljs de berättelser och delar som i *Bibel 2000* kan te sig obehagliga bort. ”Det finns en tendens att välja bort det hemska, säger Dalevi. Jag tror det beror på en omedveten önskan att vi bara ska ge barnen det goda.” (Matzols, 2008, april). De barnbiblar som varit föremål för den här analysen har valt bort hur Gud befäller Abraham att offra sin son, Isak. Om detta är av utrymmesskäl eller av anledningen att denna berättelse kan upplevas som obehaglig är oklart. Däremot är det oundvikligt att genom urval likt dessa blir resultatet att en viss typ av gudsbild förmedlas till läsaren. Efter denna analys bedömer jag att barnbiblarnas återgivning av Gud med all sannolikhet inte alls är lika komplex och mångfacetterad som den Gud som återfinns i *Bibel 2000*. Alstadt (2010) som i sin artikel ”Att brottas med Gud” recenserar tre barnbiblar drar följande slutsats:

Att kyrkan har problem med Gud är uppenbart, eftersom boken är ett klassiskt exempel på historierevisionism. Den försöker dölja Guds obegripliga grymhet, hans godtycklighet och hans enormt svartsjuka bekräftelsebehov, dels genom selektivt urval dels genom att göra om historierna (2010).

I *Bibel för barn* och i *En vän från himlen* finns flera exempel på hur Guds mindre smickrande egenskaper försvinner i transformeringen till barnlitteratur. Hur Gud prövar Abraham genom att se om han är beredd att offra sin son, är ett sådant exempel. Ett annat är hur Gud förvandlar Lots hustru och hans barns moder till ett saltstod enbart för att hon ”såg sig tillbaka” (19:23). I barnbiblarna kan Gud alltså te sig som en ’rund’ typ av karaktär som främst förknippas med det ljusa och goda. I exempelvis *En vän från himlens* avsnitt om Jesus födelse beskrivs Gud som “en räddare”, “en befriare”, “en som ger frihet” och “Gud som vill ge människorna fred på jorden för att han älskar dem” (s. 12—14). Varken *Bibel för barn* eller *En vän från himlen* har valt att illustrera Gud. Däremot illustreras ett par av de ’sändebud’ som kommer ifrån Gud: ängeln i berättelserna om Jesus födelse och de tre männen/personerna i berättelsen om Abraham och Sara. Dessa illustrationer stämmer väl överens med den ljusa, goda framställningen av Gud. Då de texter som utgör analysmaterialet är väldigt korta och relativt fattiga på detaljer och dessutom tagna ur sitt

sammanhang är det svårt att fastställa Guds karaktär som 'statisk' eller 'dynamisk'. Möjligtvis skulle man kunna påstå att barnbiblarnas Gud är statisk på det sätt att han genom bägge texterna, trots det stora kronologiska avståndet, är just ljus och god och 'dynamisk' på det sätt att han i den äldre av de två berättelserna talar direkt till människorna för att i den senare fjärras och tala genom sändebud.

Utifrån mitt resultat och även det som Dalevi (2007) fastslår är det framförallt den goda guden som förmedlas genom barnbiblar, och den goda kristendomen. Möjligtvis kan detta vara en bidragande faktor till den religionscentrisms som åtminstone finns i stora delar västvärlden.

Som påpekades ovan är det urvalet— och kanske framförallt det som valts bort— som skapar skillnader mellan *Bibel 2000* och barnbiblarna, exempelvis i framställningarna av Gud. Om man ser till de texter som faktiskt finns med i barnbiblarna ser det sig lite annorlunda. Här är det snarare *Bibel 2000* och *Bibel för barn* som har liknande framställningar gentemot den särskiljande *En vän från himlen*. Till skillnad från *Bibel för barn* som i mångt och mycket följer *Bibel 2000* rakt av, men ibland med ett förenklat språk och ett mer vardagligt och nutida ordval, skapar *En vän från himlen* något eget med utgångspunkt i originalhistorierna. Vad gäller framställningen av Gud syns detta dels i hur författaren problematiserar existensen av Gud och gudstron. I berättelsen om Abraham och Sara synliggörs det faktum att det likt idag fanns flera alternativa trosuppfattningar och ingen absolut, enhetligt Gud. Relationen mellan människa och Gud är i *En vän från himlens* berättelser inte riktigt lika enkel i handling och i kommunikation som i *Bibel för barn*. Både Abraham och herdarna uttrycker osäkerhet och tvivel kring Guds existens och det som han säger, vilket ger intrycket att Gud är någon som man inte helt blint kan förlita sig på. *En vän från himlen* öppnar alltså upp för en mer mångbottnad bild av Gud än *Bibel för barn* där Gud är ganska god och ganska ljus, en platt karaktär helt enkelt. *En vän från himlen* väljer inte bara att göra Gud till en mer 'rund' karaktär genom att förmedla det tvivelaktiga och icke självklara som råder kring honom, utan även genom att förstärka Guds positiva egenskaper, såsom hans omvårdnad och kärlek till människorna. I *Bibel för barn*, likt i *Bibel 2000*, poängteras att det är Guds utvalda folk som har förmånen till Guds beskydd och uppmärksamhet, Gud är alltså inte till för alla. "Ära i höjden åt Gud och på jorden fred åt dem han har utvalt!" [min kurs.] (s.141). I *En vän från himlen* däremot verkar Gud bry sig om alla människorna. "Och de sjöng om himlens glans över Gud, som vill ge människorna fred på jorden för att han älskar dem" [min kurs.] (s.14).

I Dalevis resultat framkommer att i porträtteringen av Gud är det otvivelaktigt att Gud är 'god': "Allt kommer från Gud, och Gud älskar och har omsorg om människorna, även när de gör fel" (2007 s.224). Detta resultat stämmer även in på *En vän från himlen* och *Bibel för barn* men jag

skulle vilja göra ett tillägg, som grundar sig på de exempel där Gud låter människorna lida länge innan Gud gör något (se exemplet med herdarna) och där han gör saker som tycks märkliga (se exemplet med namnbytet). ”Gud älskar och har omsorg om människorna, även när de gör fel” (2007 s.224) och *människorna fortsätter att älska och tro på Gud trots att han under perioder tycks frånvarande och handla utifrån märkliga grunder.*

5.2 Hur porträtteras människan i barnbiblarna?

Vad gäller de mänskliga karaktärer som återfinns i berättelsen om Abraham och Sara och berättelsen om Jesus födelse, ger inte *Bibel 2000* läsaren möjlighet att lära känna dem någorlunda djupgående. Detta beror möjligtvis på att den icke målande och detaljfattiga prosa som bibeltexterna är skrivna på, inte ger möjlighet till det. En av slutsatserna ovan var att *Bibel för barn* i mångt och mycket följer originaltexten, till skillnad mot *En vän från himlen* som väljer att förmedla Bibelns texter på ett mer levande och beskrivande sätt. Detta gäller även hur människorna porträtteras, då läsaren i *En vän från himlen* får tillgång till karaktärernas tankar och känslor. I *Bibel för barn* är människorna först och främst ett redskap för Gud och det är som Guds redskap läsaren får möta dem.

Karaktärerna beskrivs alltså, precis i *Bibel 2000*, varken ingående eller detaljerat vilket gör att de mänskliga karaktärerna kan ses som en ’platt’, enhetlig massa, varken god eller ond.

I *En vän från himlen* däremot, får läsaren möjlighet att lära känna ett par karaktärer lite närmare. Dessa är framförallt Josef, Abraham, Hagar och Sara. Eftersom berättelserna porträtterar karaktärerna med flera olika egenskaper, av både positiv och negativ sort, kan *En vän från himlens* karaktärer ses som ’runda’, vilket skapar mer ’människolika’ karaktärer. På det viset som *En vän från himlen* porträtterar karaktärerna och placerar dem i berättelsen kan man fundera över den människosyn som blir följd. En människosyn som kanske i högre utsträckning stämmer överens med den samtid som boken producerats i än den gångna tid som verket beskriver. Jag tänker då först och främst på två saker. För det första hur Josef porträtteras i berättelsen om Jesus födelse. Josefs funktion i den här berättelsen är först och främst som en pappa till ett nyfött barn och som många pappor till nyfödda barn (antagligen) gör förundras han över denna lilla nya människa som behöver allt hans beskydd. Om man ser till den historiska och kulturella kontext där Jesus föddes tycks det inte vidare troligt att en man skulle vara så engagerad i barnen. Familjelivet var nog snarare något som förknippades med kvinnan. Dalevis resonemang, som förs utifrån berättelsen om Jesus och barnen, stödjer denna tanke: ”Tvärtom, för en vuxen man på den här tiden var det märkligt att lyfta upp barn i famnen; det var kvinnans uppgift” (Dalevi 2013 s.23). Detta uttalande kan dock kritiseras och hur nu Dalevi kan veta något sådant får stå för honom. För det andra hur *En vän från himlen*

skildrar Sara. I *Bibel för barn* är Sara ett bihang till Abraham, hon finns vid hans sida men Abraham kommunicerar 'åt' henne. I *En vän från himlen* däremot är Sara högst delaktig, hon talar direkt till de 'tre personerna' och verkar närmast vara den som har makten i relationen mellan henne och Abraham. Att en kvinna skulle vara den som styrde en man under den tidsepok där berättelsen ägde rum, verkar inte troligt, då inte ens en jämställd relation hade verkat föga rimlig.

På flera ställen i berättelserna, både i *Bibel 2000* och i de bägge barnbiblarna, talas det om hur Gud omhuldar 'folket' och hur han lockar med stora släkter och flera arvingar. Just det mänskliga kollektivet verkar viktigt, och individen endast som en del av ett folk eller av en stam. Människor kommer och går, men Gud består.

5.3 Vidare forskning

Som framkom ovan under rubriken 1.6 Tidigare forskning är barnbibelgenren inte ett stort forskningsområde. Dalevi uppmärksammar läsaren av *Gud som haver barnen kär?* (2007) på en mängd områden som bör efterforskas då det gäller barnbiblar (s.284 ff). Efter genomförd analys vill jag uppmärksamma ytterligare ett sådant område. Som påpekats tidigare i uppsatsen tycks det vara vanligt att barnbibelförfattarna väljer bort de delar som kan upplevas som obehagliga. Exempelvis väljer *Bibel för barn* och *En vän från himlen* bort de passager som berör omskärelse. I *Bibel 2000* utgör omskärelsen en viktig del både i berättelsen om Abraham och Sara och berättelsen om Jesus födelse då det är genom omskärelsen som Gud har slutit förbund till människorna. Utifrån en svensk kontext, där generellt sätt omskärelse utan medicinska skäl är ovanligt, kan omskärelse te sig obehagligt. Eftersom både *En vän från himlen* och *Bibel för barn* är svenska produktioner, producerade för barn som lever i ett svenskt samhälle antar jag att just detta valts bort är utifrån den svenska kontexten. För vidare forskning hade det varit av intresse att jämföra barnbiblars urval och innehåll utifrån den kontext som råder i det land verket producerats.

6. Bibliografi

Primärlitteratur

Karlberg, K., Wernolf, I. & Östh, L. (1995). *Bibel för barn*. Stockholm: Verbum AB.

Eggehorn, Y. (2012). *En vän från himlen*. Örebro: Libris.

Sverige. Bibelkommissionen (1973) (2000). *Bibeln*. Övrigt. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Sekundärlitteratur

Andersson, N. (2010). "Samme fader han dock bliver— En litteraturstudie angående gudsbilden i två barnbiblar." (Kandidatuppsats) Umeå: Umeå universitet, 2010

Andersson, M. & Druker, E. (red.) (2008). *Barnlitteraturanalyser*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Boglund, A. & Nordenstam, A. (2010). *Från fabler till manga: litteraturhistoriska och didaktiska perspektiv på barn och ungdomslitteratur*. (1. uppl.) Malmö: Gleerups.

Dalevi, S. (2007). *Gud som haver barnen kär?: Barnsyn, Gudsbild och Jesusbild i Barnens bibel och Bibeln i berättelser och bilder*. Avhandling Karlstad : Karlstads universitet, 2008.

Dalevi, S. (2012). *Låt berättelsen leva!: om barnet och bibeln*. (1. uppl.) Stockholm: Verbum.

Genette, G. (1980). *Narrative Discourse: An Essay in Method*. Ithaca & New York: Cornell University Press

Greimas, A. J. (1966/1983). *Structural Semantics: An Attempt at a Method*. Daniele McDowell, Ronald Schleifer and Alan Velie (övers.). Lincoln, Nebraska: University of Nebraska Press.

[Ursprunglig titel: *Sémantique structurale*. (1966).]

Hellsing, L. (1999). *Tankar om barnlitteraturen*. ([Ny utg.]). Stockholm: Rabén & Sjögren.

Kåreland, L. (2013). *Barnboken i samhället*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Luther, M. (1983). *D:r Martin Luthers lilla katekes med kort utveckling: Av konungen gillad och stadfäst 1878*. Stockholm: Verbum

Nettervik, I. (1994). *I barnbokens värld*. (1. uppl.) Malmö: Gleerup.

Nikolajeva, M. (2004). *Barnbokens byggklossar*. (2., [rev. och utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Reents, C. (1984). *Die Bibel als Schulund— Hausbuch für Kinder: Werkanalyse und Wirkungsgeschichte einer frühen Schul— und Kinderbibel im evangelischer Raum*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht

Rhedin, U, Eriksson, L & Oscar K. (red.) (2013). *En fanfar för bilderboken!* Stockholm: Alfabet

Tenngart, P. (2008). *Litteraturteori*. (1. uppl.) Malmö: Gleerup.

Tschirch, R. (1995). *Die Bibel für Kinder. Die Kinderbibel in Kirche, Gemeinde, Schule und*

Familie. Stuttgart, Berlin & Köln: Verlag W. Kohlhammer

Vries, A.D. (1971). *Barnens bibel: bibeln berättad för barn*. (7. uppl.) Stockholm: Verbum.

Vulovic, J. (2013). *Narrativanalys*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska resurser

Ahlström, B (2010 20 Juni). ”Barnbibel för gudstjänstbruk Motion 2010:12” Svenska kyrkans unga.

Hämtad 2015-04-15 från https://medlem.svenskakyrkansunga.org/file.aspx?id=EF_33

Alstadt, A C. (2010 24 December). ”Att brottas med Gud”. Aftonbladet Kultur. Hämtad 2015-04-16

från <http://www.aftonbladet.se/kultur/article12451302.ab>

Bengtsson, R. (u.å.). ”En vän från himlen”. Litteraturmagazinet. Hämtad 2015-04-16 från [http://](http://www.litteraturmagazinet.se/ylva-eggehorn/en-van-fran-himlen?asearch=true)

www.litteraturmagazinet.se/ylva-eggehorn/en-van-fran-himlen?asearch=true

Dobers, J & Lind, H. (2012 23 April). ”Är Bibeln barntillåten?”. Betlehems kyrkan. Hämtad

2015-03-31 från <http://www.betlehemskyrkan.se/om-teologi-i-barnbiblar/>

Eddebo Persson, M (u.å.). Intervju med Dalevi, ”Barn och unga i fokus.” Hämtad 2015-04-09 från

<http://svenskakyrkan.se/default.aspx?id=751234>

Kittsmiller, H (2014 15 Februari). ”BBC’s Top 100 Books You Need to Read Before You Die”. Rant

lifestyle. Hämtad 2015-03-31 från [http://www.rantlifestyle.com/2014/02/15/bbcs-top-100-books-](http://www.rantlifestyle.com/2014/02/15/bbcs-top-100-books-need-read-die/)

[need-read-die/](http://www.rantlifestyle.com/2014/02/15/bbcs-top-100-books-need-read-die/)

Matzols, B (2008 10 April). Intervju med Dalevi, ”Lydnadsteologi för olydiga barn”. Kyrkans

Tidning. Hämtad 2015-04-12 från <http://www.kyrkanstidning.se/nyhet/lydnadsteologi-olydiga-barn>

Risberg, A. (2008 12 maj). ”Nya tilltal för nya läsare”. Svenska Dagbladet. Hämtad 2015-04-15

från http://www.svd.se/kultur/litteratur/nya-tilltal-for-nya-lasare_1236775.svd

Sjödin, P-O. (2013 24 September). ”Barn har rätt till andlig utveckling”. Svenska kyrkan Skelefteå

Sankt Olov. Hämtad 2015-04-06 från <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=1044165>

Warnquist, Å. (2011 15 november). ”Bibel för barn största försäljningsframgången” Svenska

Dagbladet. Hämtad 2015-04-15 från [http://www.svd.se/kultur/litteratur/bibel-for-barn-storsta-](http://www.svd.se/kultur/litteratur/bibel-for-barn-storsta-forsaljningsframgangen_6633904.svd)

[forsaljningsframgangen_6633904.svd](http://www.svd.se/kultur/litteratur/bibel-for-barn-storsta-forsaljningsframgangen_6633904.svd)

Styrdokument

Läroplan för grundskolan, Lgr 80. (1980). Stockholm: Liber utbildningsförlaget.

